

ТАК УЖЕ розпорядилася історія, що Радивилів понад 120 років був при кордоні двох держав – Російської імперії, до якої сам входив, і Австрії, а згодом – Австро-Угорщини, причому перебував у такому становищі й порівняно недавно – на початку нинішнього століття.

Радивилів – це ще Волинь, а розташовані за 7 кілометрів Броди – вже Галичина. По-різному складалося життя волинян і галичан, розділених кордоном, а це відображалося в їхній культурі, традиціях, віруваннях.

Коли в 1795 році, після третього поділу Польщі, Радивилів опинився у складі Росії, тутешнє населення вже відчуло на собі асиміляційний вплив поляків – як-некая, понад 200 літ вони насажували тут свої звичаї, запроваджували католицизм, а як із цим не надто вдавалося, принаймні пропонували українцям примирливе унітство.

Оточ, коли російське духовенство спробувало (не без морального натиску) відроджувати православ'я на Західній Україні, це не завжди зустрічало розуміння у простолюду. В районному історичному музеї я натрапив на цікавий документ, виданий 1818 року на ім'я колишнього парафіяльного священика села Крупця Федора Жигальського. Цей документ якраз і відображає, що влада використовувала всі можливі засоби впливу, аж до несподіваних. На гербовому папері, скріпленному печаткою, написано (подаю в перекладі з російської): «Після благополучного, з дозволу Всевишнього, закінчення війни з французами, благовгодно було його імператорської величності, Все-милостивішому Государю нашому, поміж іншими милостями, дарованими всім взагалі вірним його підданим, відзначити духовенство особливим знаком Великомонаршого свого благовілля і вдачливості... Хай носить на грудях своїх... спеціально заснований хрест з написом 1812 року».

Якими ж могли бути заслуги отця Федора? У відо-

мому описі церков та парафії Волинської єпархії, зробленому в 80–90-і роки минулого століття М. Теодоровичем, знаходимо вістку, що ієрей Федір Жигальський був у Крупецькій парафії останнім уніатським (греко-католицьким) священиком, служив 8 років, але й після 1896 року, коли відбулося приєднання уніатських парафіян до православної церкви, не побажав перейти в православ'я, залишився в Крупці уніатським священиком без парафії, задоволь-

священиком і католицьким ксьондзом, а в ряді випадків такі змішані шлюби вінчалися і одним православним священиком. На це вказує історик Орест Левицький у своєму дослідженні архівів Луцького замку – на тему «Сім'я і побут українців у XVI ст.» Хоча, ніде правди діти, після Люблінської унії 1569 року, після якої Радивилів опинився у складі Польщі (Речі Посполитої), все ж таки досить часто тутешні шлюби українців з поляками завершувалися переходом право-

щеників, менш непоступливих у таких питаннях. Обряд відбувся в Березинах (нині частина села Дружби), свідками виступали представники різних конфесій, у їх числі – брат Федора Бортника, Яків.

І тут доречно нагадати, що в XVI столітті при здійсненні таїнства шлюбу між представниками різних конфесій часто були присутні як православні священики, так і католицькі ксьондзи. Мало того, в архівні підтверження, що ксьондзи попросту зверталися за допомогою до православних настоятелів, навіть після Люблінської унії просили їх здійснити різні розлучення.

Нині в Радивилові теж нерідкі шлюби між представниками різних конфесій, адже міграція створює умови для нових знайомств, любовних «романів». Серед моїх приятелів є такі, де в одній сім'ї чоловік вважає себе греко-католиком, дружина – православною. Однак принаймні це не підштовхує до сімейних непорозумінь, тим паче, що молодь і люди середнього віку нині здебільшого не належать до релігійних фанатиків. Між іншим, кохання перемагало віросповідні бар'єри і в моєму давньому роду: на початку нинішнього віку за моого православного діда, тоді ще юного Івана Ящука пішла заміж полька католичка Євдокія Гебська, перед вінчанням змінивши своє віросповідання.

Але чи не буває нині між сім'ями молодого й молодої непорозумінь, якщо жодна з родин не бажає в обрядовості віддавати перевагу конфесійні належності одного з наречених? Буває, і це стає приводом для додаткових містечкових пересудів. А проте, щоб такі непорозуміння виявилися непереборними і розладили шлюб, щось не випадало чути. Адже врешті-решт традиції віросповідності бачимо з найдавніших часів існування Радивилова й довколишніх населених пунктів.

Володимир ЯЩУК,
почесний член Всеукраїнської спілки краєзнавців.

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

БЕЗ БАР'ЄРІВ ВІРОСПОВІДНИХ

няючи духовні потреби тієї частини своєї пастви, яка продовжувала вважати себе греко-католиками.

Отже, цар Олександр I зважив за можливе відзначити хрестом і уніатського священика, який, очевидно, благословляв російських воїнів, коли ті під командуванням генерал-лейтенанта Ессеена прийшли 15 серпня 1805 року до Крупця і збиралися вирушати далі за маршрутом Броди – Золочів – Хрестівці – Ландегут – Колварія. Попереду їх чекала віддана битва під Аустерлицем. А може, на схилі віку, в 1818 році, Федір Жигальський уже змирився з обставинами, перейшов у православ'я і самим заслужив на відзнаку самого царя?

Якщо й душепастырі дозволяли собі міняти віросповідання, то нічого незвичайного не побачимо в тому, що і в пізніші часи Радивилів ставав мовби роздоріжкам між обов'язком віри і життєвими обставинами.

А втім, уже з XVI століття відомо, що в наших волинських краях існували компроміси: якщо одна сторона у шлюбі належала до православних, а друга – до католиків, то вінчання здійснювалося спільно православним

славних у католицтво. Чимало священиків під натиском політичної ситуації згодом пристали до унітства.

У Радивилові здавна жили поруч православні, католики, християнські протестанти, іудеї. І хоч релігійні почуття накладали певний відбиток на спосіб життя, коло знайомств, це не могло служити нездоланною перевеною для юнаків та дівчат, котрих зближували взаємні симпатії. У нашему місті досить поширені в українських родинах прізвища польського, єврейського звучання, що зайвий раз підтверджує: в минулому бувало по-різному.

Як розповідав старожил міста 88-річний Федір Бортник, за часів Польщі під час укладення польсько-українських шлюбів перевага – знов-таки, як у середні віки – віддавалася католицизму: як панівній релігії. Стосунки між уніатами і православними вирішувалися шляхом взаємних компромісів. Скажімо, коли письменник Петро Козланюк, греко-католик за віросповіданням, вирішив обвінчатися з радивилівською православною дівчиною, це спричинило неабиякі труднощі. Знайомі порадили звернутися до сільських свя-

ДО 2000-РІЧЧЯ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

